

บทความที่ :

Article :

8

การบริหารโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาที่มุ่งผลลัพธ์
การเรียนรู้สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

The Eco Schools Management Focus on
Learning Outcomes towards Sustainable
Development

สุพรรณณี อัครเดชเรืองศรี* ,และพฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์**

Supanee Akaradejruangsri and Pruet Siribanpitak

* หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
[Doctoral Degree in Educational Administration Program, Chulalongkorn University]; E-mail: girlgirlt3@hotmail.com

* คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย [Faculty of Education, Chulalongkorn University], E-mail: pruet.s@chula.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาที่มุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน 2) เพื่อศึกษา จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและภาวะคุกคามของการบริหารโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาที่มุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยใช้วิธีวิจัยแบบผสม ประเมินเครื่องมือการวิจัยโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ประชากรที่ศึกษา คือ โรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา จำนวน 91 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารและครู เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบประเมิน แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาที่มุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาที่มุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และมีค่าเฉลี่ยสภาพที่พึงประสงค์สูงกว่าสภาพปัจจุบันทุกด้าน จุดแข็ง ได้แก่ การจัดกระบวนการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมและเครือข่ายด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา จุดอ่อน ได้แก่ นโยบายสิ่งแวดล้อมศึกษาและโครงสร้างบริหารจัดการ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โอกาส ได้แก่ ด้านการเมืองและนโยบายของรัฐ และด้านเทคโนโลยี อุปสรรค ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ และสังคม

คำสำคัญ : โรงเรียนสิ่งแวดล้อม; การเรียนรู้; การพัฒนาอย่างยั่งยืน

Abstract

The objectives of the research were 1) To examine the current and desirable states of eco schools management focus on learning outcomes towards sustainable development. 2) To study strengths weaknesses opportunities and treats of eco schools management focus on learning outcomes towards sustainable development. Mixed methods research was used in this research. Five experts evaluated the research tools. The research populations were 91 eco schools. The key informants were the administrators and teachers. The research instruments consist of conceptual framework assessment and questionnaires. Data were analyzed by descriptive statistics to acquire frequency, percentage, mean and standard deviation. The research results found that the current condition had considerable mean. The desirable condition had the higher mean which was higher than the current condition in every aspect. The strengths were the learning process and participation and networking on environmental education. The weaknesses were environmental education policy and management structure. The opportunities were politics and technologies. The treats were economics and social.

Keywords : Eco schools; Learning; Sustainable Development

บทนำ

ในสภาวะการณ์ปัจจุบันประเทศต่างๆทั่วโลกกำลังเผชิญกับสภาวะวิกฤตของปัญหาสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นปัญหาที่สำคัญและนับวันจะทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ปัญหาสิ่งแวดล้อมนั้นเกิดจากการที่ประเทศต่างๆทั่วโลกมุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมของประเทศตนเอง ทำให้เกิดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติต่างๆของโลกอย่างฟุ่มเฟือย ในขณะที่เดียวกันก็มีการปล่อยของเสีย และมลพิษต่างๆที่เกิดจากกระบวนการผลิตสู่สิ่งแวดล้อมจนเกินขีดความสามารถของธรรมชาติที่จะกำจัดได้ ซึ่งส่งผลให้เกิดปัญหาภาวะโลกร้อน ปัญหาภาวะเรือนกระจก การสูญเสียความสมดุลของระบบนิเวศ และความหลากหลายทางชีวภาพ สภาพภูมิอากาศแปรปรวน เกิดมหันตภัยทางธรรมชาติที่รุนแรงขึ้น เช่น อุทกภัย ภัยแล้ง ภัยพิบัติ แผ่นดินไหว สึนามิ ซึ่งมีสาเหตุจากการผลิตที่ไม่มีประสิทธิภาพพฤติกรรมกรบริโภคของประชาคมโลกอย่างฟุ่มเฟือย สภาวะวิกฤตสิ่งแวดล้อมที่กล่าวมาข้างต้นทำให้ประเทศต่างๆทั่วโลกตระหนักถึงปัญหาและแสดงความร่วมมือ เพื่อแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม และสร้างสรรค์สังคมที่ยั่งยืน (กาญจนา คุ่มทรัพย์, 2558) ดังจะเห็นได้จากการกล่าวถึงสิ่งแวดล้อมศึกษาในเวทีผู้นำโลกในการประชุมของสหประชาชาติว่าด้วยเรื่องสิ่งแวดล้อมมนุษย์(The United Nations Conference on the Human Environment) ที่เมืองสต็อกโฮล์ม ประเทศสวีเดน เมื่อปี พ.ศ.2515 การประชุมครั้งนี้เป็นที่มาของวันสิ่งแวดล้อมโลก (World Environment Day) คือวันที่ 5 มิถุนายน ของทุกปี โดยมีข้อเสนอแนะข้อ96 (Recommendation 96) กล่าวถึงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมศึกษาในทุกระดับการ ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและสาธารณชนทั่วไป ตลอดจนการฝึกอบรมและการพัฒนาสื่อเพื่อการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมศึกษาและได้เสนอแนะว่าควรมีโปรแกรมด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาระหว่างประเทศขึ้น

องค์การสหประชาชาติได้จัดให้มีการประชุมสุดยอดระดับโลก ว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (The United Nations Conference on Environment and Development-UNCED) หรือ การประชุมสุดยอดโลก (Earth Summit) ณ กรุงริโอ เดอ จาเนโรประเทศบราซิล เมื่อปี พ.ศ.2535 ผลการ

ประชุมนี้ ผู้แทนของ 178 ประเทศ (รวมทั้งประเทศไทย) ได้ร่วมลงนามรับรองแผนปฏิบัติการ 21 (Agenda 21) (OLSP,1996) ซึ่งเป็นแผนแม่บทของโลก เพื่อสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืน

ประเทศไทยให้ความสำคัญกับแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ดังจะเห็นได้จากมีการนำแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนไปกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ มีเจตนารมณ์มุ่งมั่นที่จะพิทักษ์รักษาสีทธิเสรีภาพของประชาชน โดยเฉพาะด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งบัญญัติไว้ในมาตรา 66 และมาตรา 67 ว่า สิทธิบุคคลและชุมชนในการมีส่วนร่วมจัดการ บำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน และกำหนดเพิ่มในมาตรา 85 ไว้ว่ารัฐต้องส่งเสริม บำรุงรักษา ค้ำครองคุณภาพสิ่งแวดล้อม ตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยประชาชน ชุมชนท้องถิ่น และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการดำเนินงาน จากรัฐธรรมนูญดังกล่าวนำไปสู่การจัดทำ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 - 2559) ซึ่งกำหนดพันธกิจไว้ดังนี้ “สร้างสังคมเป็นธรรม และเป็นสังคมที่มีคุณภาพ ทุกคนมีความมั่นคงในชีวิต ได้รับการคุ้มครองทางสังคมที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรและกระบวนการยุติธรรมอย่างเสมอภาค ทุกภาคส่วนได้รับการเสริมพลังให้สามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา ภายใต้ระบบบริหารจัดการภาครัฐที่โปร่งใส เป็นธรรม พัฒนาคุณภาพคนไทยให้มีคุณธรรม เรียบรู้ตลอดชีวิต มีทักษะและการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสมในแต่ละช่วงวัย สถาบันทางสังคมและชุมชนท้องถิ่นมีความเข้มแข็งสามารถปรับตัวรู้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลง พัฒนาฐานการผลิตและบริการให้เข้มแข็งและมีคุณภาพบนฐานความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ และภูมิปัญญา สร้างความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน ปรับโครงสร้างการผลิตและการบริโภคให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม พร้อมสร้างความเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาคเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชน รวมทั้งสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยพิบัติทางธรรมชาติ” ซึ่งจะ

เห็นได้ว่าปัญหาวิกฤตสิ่งแวดล้อมแล้วแต่เกิดจากฝีมือ “มนุษย์” ทั้งสิ้น ซึ่งพวกเราแล้วแต่ได้รับการศึกษาจากในระบบโรงเรียนทั้งสิ้น แต่จะเห็นได้ว่าโรงเรียนไม่สามารถปลูกฝังแนวคิดในการพัฒนาอย่างยั่งยืนให้กับนักเรียนได้ โรงเรียนจึงควรปรับปรุงระบบการบริหารโรงเรียนเพื่อปลูกฝังให้เยาวชนเห็นความสำคัญของการพัฒนาอย่างยั่งยืน การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งในวิถีของความยั่งยืน การศึกษาในปัจจุบันสามารถพัฒนาคนให้มีปัญญามากขึ้น ความรู้มากขึ้น มีคุณธรรม มีความรับผิดชอบ มีความคิดวิเคราะห์ และความสามารถในการเรียนรู้ แต่ก็ไม่สามารถแก้ปัญหาโลกได้อัตโนมัติ จึงมีความจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงการศึกษาให้มีพลังในการเสริมสร้างความตระหนัก วิสัยทัศน์ และเทคนิควิธีการในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ค่านิยม รวมทั้งวิถีชีวิตที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน สอดคล้องกับ การดำเนินงานขององค์การสหประชาชาติที่ได้ประกาศให้ปี พ.ศ. 2548-2557 เป็นทศวรรษแห่งการศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน (United Nation Decade of Education for Sustainable Development : DESD) โดยให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมศึกษา ว่าเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะใช้ในการพัฒนาจิตสำนึกและเจตคติด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อันจะมีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการมีส่วนร่วมพัฒนาประเทศไปสู่ความยั่งยืน

โรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา (Eco School) เป็นโครงการที่ริเริ่มโดยกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมซึ่งนำเอากระบวนการด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาไปใช้ในโรงเรียน โดยนำแนวคิด Whole School Approach มาเป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนและมุ่งให้นักเรียนเป็น “พลเมืองเพื่อสิ่งแวดล้อม” (Environmental Citizenship) ผ่านกรอบการทำงานทั้ง 4 มิติ คือ (1) ด้านนโยบายสิ่งแวดล้อมศึกษาและโครงสร้างการบริหารจัดการ (2) ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ (3) ด้านระบบการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม (4) ด้านการมีส่วนร่วมและเครือข่ายสิ่งแวดล้อมศึกษา โดยเน้นให้โรงเรียนได้วิเคราะห์และพัฒนาการบริหารจัดการโรงเรียนทั้งระบบในบริบทของท้องถิ่นของตนเอง เพื่อนำไปสู่การใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน มีความรักและเห็นคุณค่าชุมชนของตน และสามารถดำรงชีวิตภายใต้หลักการของความพอเพียงแต่จากการศึกษาข้อมูลการบริหารโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาพบว่า การบริหารงานของโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษานั้น

โรงเรียนไม่ได้นำแนวคิดการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบมาใช้ในการบริหาร แต่เป็นการขับเคลื่อนโรงเรียนโดยใช้โครงการกิจกรรมมาเป็นตัวขับเคลื่อน จากสภาพดังกล่าวข้างต้นทำให้มีความจำเป็นในการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาที่มุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ของโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา และนำไปใช้ในการบริหารงานต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาที่มุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน
- 2) เพื่อศึกษา จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและภาวะคุกคามของการบริหารโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาที่มุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

วิธีการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรของการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา ของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จำนวน 91 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่

ครูโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา วิเคราะห์ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง และคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ด้วยการใช้สูตรของ Yamane (1976) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% (Confidence interval) โดยยอมให้เกิดความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 จึงได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 366 คน

ผู้บริหารโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาประกอบด้วย ผู้อำนวยการ และรองผู้อำนวยการ วิเคราะห์ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง และคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ด้วยการใช้สูตรของ Yamane (1976) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% (Confidence

interval) โดยยอมให้เกิดความคลาดเคลื่อน ร้อยละ 5 จึงได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 128 คน

เครื่องมือวิจัย ประกอบด้วย แบบสอบถาม 2 ฉบับ

แบบสอบถามฉบับที่ 1 แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาที่มุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน สำหรับเก็บข้อมูลจากผู้บริหารโรงเรียน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการ และรองผู้อำนวยการ

แบบสอบถามฉบับที่ 2 แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาที่มุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน สำหรับเก็บข้อมูลจากครู

ขั้นตอนการวิจัย มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาที่มุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ศึกษาค้นคว้าเอกสาร และงานวิจัยเพื่อกำหนดโครงสร้างแบบสอบถาม ตรวจสอบความตรง (Validity) ของแบบสอบถามโดยการนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินเครื่องมือวิจัย จำนวน 5 คน ซึ่งประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านบริหารการศึกษา จำนวน 2 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสิ่งแวดล้อม จำนวน 1 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืนจำนวน 1 คน และ ตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามในด้านความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) โดยการพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency : IOC) โดยใช้สูตรของ โรวินลลี (Rovinelli) และแฮมเบิลตัน (Hamblenton) (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2552) ปรากฏว่าผลการตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถามทั้งฉบับได้ค่า IOC เท่ากับ 0.93 และตรวจสอบความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถามโดยการทดลองใช้ (Tryout) จากผู้บริหารจำนวน 4 คน และครูจำนวน 30 คน ซึ่งผลการตรวจสอบความเที่ยงปรากฏว่า ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามเมื่อทดสอบกับผู้บริหาร มีค่าความเที่ยงเท่ากับ .994

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพพึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาที่มุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยวิเคราะห์ภาพรวมและวิเคราะห์แยกสภาพแวดล้อมภายใน และวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก

ผลการวิจัย

สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของการบริหารโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาที่มุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

สภาพแวดล้อมภายใน

สภาพปัจจุบันของการบริหารโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาที่มุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน จำแนกตามผลลัพธ์การเรียนรู้ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.4825$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การจัดการกระบวนการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบันสูงที่สุด ($\bar{X} = 3.4973$, S.D. = .6312) และรองลงมาคือ การมีส่วนร่วมและเครือข่ายด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา ($\bar{X} = 3.4960$, S.D. = .7089) การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 3.4685$, S.D. = .6365) และนโยบายสิ่งแวดล้อมศึกษาและโครงสร้างบริหารจัดการมีค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบันต่ำที่สุด ($\bar{X} = 3.4684$, S.D. = .6099)

สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาที่มุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน จำแนกตามผลลัพธ์การเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.4690$, S.D. = .4966) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า นโยบายสิ่งแวดล้อมศึกษาและโครงสร้างบริหารจัดการมีค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบันสูงที่สุด ($\bar{X} = 4.5015$, S.D. = .5004) และรองลงมาคือ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 4.4752$, S.D. = .5296) การมีส่วนร่วมและเครือข่ายด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา ($\bar{X} = 4.4586$, S.D. = .5585) และ

การจัดกระบวนการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบันต่ำที่สุด ($\bar{X} = 4.4406$, S.D. = .5237)

สภาพแวดล้อมภายนอก

สภาพปัจจุบันของการบริหารโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาที่มุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกโดยภาพรวม ปัจจัยภายนอกที่เอื้อต่อการบริหารทั้งด้านการเมืองและนโยบายของรัฐ เศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.4127$) ปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ เทคโนโลยี ($\bar{X} = 3.4277$, S.D. = .7461) รองลงมาคือ ด้านการเมืองและนโยบายของรัฐ ($\bar{X} = 3.4254$) ด้านสังคม ($\bar{X} = 3.4161$) และด้านเศรษฐกิจมีค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบันต่ำที่สุด ($\bar{X} = 3.3818$)

สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาที่มุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.4703$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านเศรษฐกิจ มีค่าเฉลี่ยสภาพที่พึงประสงค์สูงที่สุด ($\bar{X} = 4.4851$) และรองลงมาคือ ด้านเทคโนโลยี ($\bar{X} = 4.4722$) ด้านสังคม ($\bar{X} = 4.4634$) และด้านการเมืองและนโยบายของรัฐ มีค่าเฉลี่ยสภาพที่พึงประสงค์ต่ำที่สุด ($\bar{X} = 4.4632$)

จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและภาวะคุกคามของการบริหารโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาที่มุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

1. จุดแข็ง จุดอ่อน ของการบริหารโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาที่มุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนของสภาพแวดล้อมภายใน การจัดกระบวนการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมและเครือข่ายด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา เป็นจุดแข็งของการบริหารโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาที่มุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน นโยบายสิ่งแวดล้อมศึกษาและโครงสร้างการบริหารจัดการ และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นจุดอ่อนของการบริหารโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาที่มุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

2. โอกาส และภาวะคุกคาม ของการบริหารโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา โดยภาพรวม โดยภาพรวมปัจจัยที่ภายนอกที่เป็นโอกาสของการบริหารโรงเรียน

สิ่งแวดล้อมศึกษา ได้แก่ ปัจจัยด้านการเมืองและนโยบายของรัฐ ปัจจัยด้านสังคม และปัจจัยด้านเทคโนโลยี ปัจจัยภายนอกที่เป็นภาวะคุกคามต่อการบริหารโรงเรียน สิ่งแวดล้อมศึกษา ได้แก่ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ

การอภิปรายผลการวิจัย

สภาพปัจจุบันของการบริหารโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาที่มุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่ได้คะแนนเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ ด้านการมีส่วนร่วมและเครือข่ายด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และด้านนโยบายสิ่งแวดล้อมศึกษาและโครงสร้างบริหารจัดการ ตามลำดับ สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาที่มุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่ได้คะแนนเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ด้านนโยบายสิ่งแวดล้อมศึกษาและโครงสร้างบริหารจัดการ ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านการมีส่วนร่วมและเครือข่ายด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา และด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบันต่ำที่สุด ตามลำดับ ซึ่งจากผลดังกล่าวจะเห็นได้ว่าสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาที่มุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน มีทิศทางที่กลับด้านกัน แสดงให้เห็นว่า การบริหารโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษายังขาดนโยบาย แนวทางการดำเนินงาน โครงสร้างการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อม และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน ยังมีวิธีการและองค์ความรู้ไม่มากพอที่จะจัดการกับทรัพยากรและสภาพแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วรณภา นิติมงคลชัยและเพ็ญแข ธรรมเสนานุภาพ (2010) พบว่าในด้านการดำเนินงาน สิ่งแวดล้อมศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งในและนอกระบบ ผู้บริหารโรงเรียนต้องให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมศึกษาโดยกำหนดเป็นนโยบาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจของโรงเรียน และต้องให้ความสำคัญในการจัดทำหลักสูตรและสามารถเชื่อมโยงนโยบายการจัดทำหลักสูตรและต้องให้ความสำคัญในการจัดทำหลักสูตร

และสามารถเชื่อมโยงนโยบายการจัดทำหลักสูตรและเนื้อหาสาระด้านสิ่งแวดล้อมศึกษากับนโยบายการศึกษาแห่งชาติได้

จุดแข็งของการบริหารโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในพบว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมและเครือข่ายด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา เป็นจุดแข็ง เนื่องจากมีค่าความต้องการจำเป็นอยู่ในกลุ่มต่ำ นั้นแสดงให้ เห็นว่าการบริหารโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา ใช้การจัดกระบวนการเรียนรู้ของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ในการบริหารโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา โดยจัดมีการจัดหลักสูตร กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และการส่งเสริมการพัฒนาครู และใช้การมีส่วนร่วมและเครือข่ายด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาในการบริหารโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา จุดอ่อนของการบริหารโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในพบว่า นโยบายสิ่งแวดล้อมศึกษา และโครงสร้างการบริหารจัดการ และ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นจุดอ่อน เนื่องจากมีค่าความต้องการจำเป็นอยู่ในกลุ่มสูง แสดงให้เห็นว่า การบริหารโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา ยังขาดนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา วิธีการดำเนินงานที่ชัดเจน และไม่มีวิธีการบริหารจัดการกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวรรณภา นิติมงคลชัยและเพ็ญแข ธรรมเสนานุภาพ (2010: 188-196) พบประเด็น ดังกล่าวเช่นกันและมีข้อเสนอแนะว่า การดำเนินงานสิ่งแวดล้อมศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งในและ นอกกระบบ ผู้บริหารโรงเรียนควรให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมศึกษาโดยกำหนดเป็นนโยบาย วิสัยทัศน์ และ พันธกิจของโรงเรียน และควรให้ความสำคัญในการจัดทำหลักสูตรและสามารถเชื่อมโยงนโยบายการจัดทำ หลักสูตรและเนื้อหาสาระด้านสิ่งแวดล้อมศึกษากับนโยบายการศึกษาแห่งชาติได้

โอกาสของการบริหารโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาที่มุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ได้แก่ โอกาสด้านสังคม ซึ่งจะเห็นได้ว่าสังคมในปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นสังคมไทย หรือต่างประเทศ ได้ให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น นั้นย่อมเป็นโอกาสที่จะทำให้โรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาสามารถดึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายในสังคม ชุมชนนามมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา โอกาสด้านเทคโนโลยี ปัจจุบันเทคโนโลยีถูกพัฒนาอย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพหาก

โรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษานำเทคโนโลยี นวัตกรรมใหม่มาประยุกต์ใช้กับการบริหารงานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา ก็จะทำให้โรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาสามารถจัดการกับทรัพยากรที่มีอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โอกาสด้านด้านการเมืองและนโยบายของรัฐ ภาครัฐมีการกำหนดให้มีการส่งเสริมและสนับสนุนงานด้านสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นด้านนโยบาย หรือด้านงบประมาณ ทำให้โรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาสามารถเขียนโครงการเพื่อของบประมาณให้เข้ากับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ภาวะคุกคามของการบริหารโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาที่มุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน คือภาวะคุกคามด้านเศรษฐกิจ โรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาบางแห่งได้รับงบประมาณจำกัด ทำให้เกิดปัญหาในการบริหารจัดการโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545) การจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พบว่า ครูขาดทักษะ ความรู้ ความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับการอนุรักษ์พัฒนาสิ่งแวดล้อม และยังพบปัญหาหาระดับมากในด้านงบประมาณ ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับชุมชนเรื่องสิ่งแวดล้อม ด้านการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาด้านการจัดกิจกรรมนันทนาการและรักษาสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาด้านการบริหารงานสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาและด้านสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคลากรในสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะ

1. จากผลการวิจัย พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาที่มุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นเพื่อการบริหารโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาที่มุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน จึงขอเสนอแนะดังนี้ 1) ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ โรงเรียนสิ่งแวดล้อมควรริบดำเนินการปรับปรุงหลักสูตรโดยบูรณาการแนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษาและการพัฒนาอย่างยั่งยืน 2) พัฒนาครูให้มีความรู้ มีทักษะ ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ในด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา และ 3) โรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา

ควรส่งเสริมให้เกิดทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน

2. จากผลการวิจัย พบว่า สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาที่มุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนอยู่ในระดับมาก ดังนั้นเพื่อการบริหารโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาที่มุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน จึงเสนอแนะว่า 1) ภาครัฐควรกำหนดนโยบายให้มีการปลูกจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยจัดทำหลักสูตร สร้างแหล่งการเรียนรู้และสื่อการเรียนรู้ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 2) โรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา ควรเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ ด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาให้ชัดเจน และ 3) โรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา ควรจัดทำแผนการใช้น้ำ ใช้ไฟฟ้า การใช้พลังงานเพื่อบันทึกเป็นสถิติ เพื่อเปรียบเทียบการใช้พลังงานเหล่านั้น และนำผลข้อมูล ไปปรับปรุงการใช้พลังงานงาน

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา คุ่มทรัพย์. (2558). สิทธิชุมชนกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษาป่าชุมชนในจังหวัดอุบลราชธานี, **วารสารการบริหารปกครอง**, 4 (1) : 141 – 157
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. สำนักงาน. (2554). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559)**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- พลutti ศิริบรรณพิทักษ์. (2553). **การจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน: พื้นฐานการศึกษาด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยสัมพันธ์.
- วรรณภา นิติมลลงชัยและเพ็ญแข ธรรมเสนานุภาพ. (2553). **อนาคตภาพแนวทางการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมศึกษาของไทย ในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2550-2559)**. AEE - T Journal of Environmental Education, 1 (2) :183-201.
- ศาลรัฐธรรมนูญ. สำนักงาน. (2550). **รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550**. (Online), สืบจาก <http://www.ombudsman.go.th/10/documents/law/constitution2550.pdf>, เมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2555.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. 2552. **ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศึกษาธิการ. กระทรวง. กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ. (2555). **สังเคราะห์การจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับการอนุรักษ์พัฒนาสิ่งแวดล้อม**. (Online), สืบค้นจาก <http://www.thaiedresearch.org/thaied/index.php>,เมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2555.
- Ontario Learning for Sustainability Partnership (OLSP). (1996). **Learning**

for Sustainability: Essential Outcomes and Classroom Learning Strategies. Toronto: OLSP.

UNESCO. (1997). **Education for a Sustainable Future: A Transdisciplinary Vision for Concerted Action.** Paris: UNESCO.

UNESCO. (2005). **Working Paper: Asia-Asia-Pacific Regional Strategy for Education for Sustainable Development.** 2nd ed. Bangkok: UNESCO (Bangkok Compus).

UNESCO. (2013). **UN Decade of Education for Sustainable Development.** (Online), Retrieved from

<http://unesdoc.unesco.org/>

[images/0015/001540/154093e.pdf](http://unesdoc.unesco.org/images/0015/001540/154093e.pdf), February 25, 2013.

Yamane, T. (1976). **Statistic: An introductory Analysis.** 3rd ed.

New York: Harper and Row Publication.1976.

Translated Thai References

Kanjanawasee, S. (2009). **Evaluation Theory.** Bangkok. Chulalongkorn Print Publishing.

Kumsap, K. (2005). Community Rights and Sustainable Natural Resources Management : A Case Study of Community Forest in Ubon Ratchathani Province, **Governance Journal**, 4 (1) : 141 - 157

Ministry of Education. Educational Research Division, Department of Academic. (2012). **An Analysis of Teaching and Learning in Environmental Conservation.** (Online), Retrieved from <http://www.thaiedresearch.org/thaied/index.Php>, February 25, 2012.

- Nitimongkolchai, W. and Penkhae, T. (2013). Comparision between futuristic scenario trend of working guildelines on environmental education in Thailand in next decade and international level (2007 - 2016), **AEE – T Journal of Environmental Education**. 1 (2) : 183-201.
- Office of the Constitutional Court. (2012). **Constitution of the Kingdom of Thailand BE 2550**. (Online), Retrieved from [http://www.ombudsman.go.th/10/documents/law/constitution 2550.pdf](http://www.ombudsman.go.th/10/documents/law/constitution%202550.pdf), February 25, 2012.
- Office of the National Economic and Social Development Board. (2011). **The Eleventh National Economic and Social Development Plan (2012-2016)**. Bangkok : Office of the National Economic and Social Development Board..
- Siribanpitak, P. (2010). **Education for Sustainable Development: The basic in economy, society and environment**. Bangkok: Thaisampun Print Publishing.